

své věřitele uspokojiti a nebyl by schopen dostáti všem svým dlužným závazkům.

3. ZLEPŠOVÁNÍ MĚNY JE NA PROSPĚCH KAPITALISTŮ, NA HOSPODÁŘSKOU ZHOUBU PODNIKŮ A DLUŽNÍKŮ.

Domnívá se finanční správa naše, že citelně postihne majetkovou daní válečné zbohatlíky, že jim odejme jejich velké a nespravedlivé zisky, když daní těch použije, aby zlepšovala cenu koruny? Tak to naznačoval jistě finanční ministr, když mluvil o „devalvaci válečných korun velkou dávkou z majetku“.

Toto domnění je velikým a velmi lehkým hmatatelným klamem, jak nás o tom přesvědčí velmi prostinký a zcela lehký pochopitelný počet:

Dejme tomu, že někdo svými obchody za války vyzískal jmění nepřilíš velkého 100.000 K, které má buď v hotovosti nebo v pohledávkách, ve vkladech nebo jinak movitě uloženo. Jmění to mělo by ceny před okolkováním bankovek při počítání 1 K = 20 centimes (taková cena přibližně asi byla — 100.000 K po 0.20 frs. = 20.000 frs. Při okolkování bankovek a zrovna tak při vkladech nebo pohledávkách je zadrženo 50% a tedy volnou disposici má tento vlastník jen s 50.000 K po 0.20 frs. = 10.000 frs., ostatní je zatím pro něho neupotřebitelné. Kdyby celá suma takto zadržaná, byla skutečně prohlášena za daň ze jmění, daň ta byla by opravdu při poměrně tak malém jmění ohromná. Kdyby však následkem této daně a veškerého ostatního zdanění, kterého výslovně se vedle zákona smí použítí jen k nápravě měny, tedy podle vysvětlivek ministra ke zlepšování koruny (ke zvyšování její ceny), mohlo by se lehkostáti, že za nějakou dobu by koruna stála až na př. 60 centimes.

Ministr financí přece řekl, že by jeho ideálem bylo korunu přivést až na předešlé niveau, totiž na niveau předválečné, kdy koruna stála 105 centimes ve zlatě.

Jaký byl by stav onoho vlastníka, který měl movitého kapitálu 100.000 K před zdaněním a před okolkováním bankovek a jemuž po velmi vysokém zdanění zbyla pouhá polovička 50.000 K? Onen nezdaněný kapitál měl ceny 100.000 K po 0.20 frs. = 20.000 frs. a zdálo se, že mu zbylo pouze po srážce daně 10.000 frs. Ale brzy koruna stoupala, až konečně dosáhla ceny 60 centimes. Kapitál daní ztenčený na 50.000 K má tedy cenu 50.000 K po 0.60 frs. = 30.000 frs., mnohem vyšší, nežli dříve 100.000 K nezdaněných, které při dřívější ceně 1 K = 0.20 frs. měly jen hodnotu 100.000 K po 0.20 frs. = 20.000 frs. ve zlatě! Patrně vysoká daň

tomuto majiteli korun nejen neublížila, nýbrž naopak silně mu prospěla. Má po zdanění skutečně jmění o polovičku větší nežli před zdaněním, protože daně použito bylo k tomu, aby se jeho koruny co možná zlepšily. Musila by se tomuto vlastníku zase nová daň ukládati, protože ho vlastně stát reformou měny proti nadání obohatil, ačkoli chtěl jeho jmění zmenšiti.

Na čí útraty se takto kapitalisté obohacují, když se měna zlepšuje? — Především je to na útraty státu čili na útraty všech poplatníků. Již jsme vypočetli, jak by náš stát si strašně zvětšoval břemena svých dluhů (na korunovou měnu vydaných), kdyby cena koruny stoupla pouze o 10 centimes. Věřitelům státním by rostlo jmění na útraty poplatného lidu, třebaš by věřitelé ti zdánlivě byli vysoce zdanění.

Vedle poplatníků by postižení byli hrozně dlužníci. Když se někdo zadlužil za války nebo nyní po válce — a takových ubohých bylo velmi mnoho — tenkrát když koruna měla nepatrnou cenu, bude to pro něho úžasnou pohromou, když při oplácení dluhu a při placení úroků koruna by nabyla mnohem vyšší ceny. A do té pohromy by ho uvrhl stát touto reformou měny. Dlužník dostal úvěrem na př. 50.000 K na 6%, když koruna měla cenu 20 centimes; kdyby pak koruna např. během 2 let nabyla ceny 60 centimes, oplácel by i s úroky 56.000 K po 0,60 frs. = 33.600 frs. ve zlatě, ačkoli mu věřitel půjčil pouze 50.000 K po 0,20 frs. = 10.000 frs. Věřitel dostával by za dvě léta 235% úroků, ačkoli si vymínil 12%. Stát svým zlepšováním měny by proměnil všechny věřitele proti jejich nadání a vůli, v nejhorší lichváře! Dlužníky by takovým způsobem zničil, zvláště ty, nebohé dlužníky, kteří musili použiti úvěru v nejtěžší své tísní za války nebo po válce, kdy se jednalo udržeti pouhý život proti smrti hladem při nejtrpčím strádání!

Je státní moc k tomu, aby takto obírala dlužníky na prospěch věřitelů? A ti dlužníci by musili k tomu zároveň nésti stále vyšší daně, jelikož by význam daňového tarifu v korunách stoupal, kdyby vzrůstala hodnota koruny: Daň spotřební 100 K při ceně 20 centimes by znamenala 20 frs. ve zlatě, táž daň při ceně koruny po 60 centimes byla by rovna 60 frs. ve zlatě, tedy ztrojnásobila by se, kdyby koruna sama nabyla ceny trojnásobné. A oni státem tak zničení dlužníci musili by platiti státu znásobené daně spotřební.

Nejhůře by se arci dařilo podnikatelům, kteří jsou nuceni při svém podnikání používati úvěru. Ani podnikatelům nezadluženým by se nevedlo dobře, kdyby hodnota měny nebo kupní síla peněz stoukala. Podnikatel při nízké ceně koruny, kdy všecko je drahé, udělal si kalkulaci podle vysokých cen, i platil suroviny a jiný provozovací kapitál přiměřeně draho podle malé kupní síly peněz. Když však mezi tím než hotové zboží připravil na trh, cena koruny značně stoupla, nebude moci již prodati své zboží za tak vysokou cenu, na kterou podle dřívějšího stavu měny počítal,

výbrž musí také vůči konkurenci cizozemské prodávati za ceny levnější. Místo očekávaného zisku může takového podnikatele postihnouti ohromná nepředvídatelná ztráta.

Také to se nejlépe ukáže číselně. Dejme tomu, že při ceně koruny = 20 centimes, jisté zboží se prodávalo za 10 K = 1 kg. tj. j. vlastně za 2 frs. Jestliže zboží to se dostane v cizině 1 kg za 2½ frs., nemusí se tuzemský podnikatel nijak báti cizozemské soutěže. Domácí podnikatel si tedy vypočte, že by měl při ceně 1 kg = 10 K značný zisk i dobrý odbyt. Mezitím však kdyby cena koruny, než podnikatel své zboží může dodat, stoupla na cenu 1 K = 40 centimes, musil by již podnikatel prodávati 1 kg = 10 K po 40 centimes = 4 frs.! Cizozemské zboží, které dříve při ceně 2½ frs. za 1 kg nebylo schopno soutěže, bylo by za tohoto stavu měny mnohem lacinější než zboží domácím podnikatelem dodávané. Domácí podnikatel, aby proti cizozemskému zboží mohl zboží odbyti, musil by jeho cenu snížit na 6.25 K po 40 centimes = 2½ frs. Ale při té snížené ceně by již utrpěl ohromných ztrát. Také kdyby nebylo ani příliš velké cizozemské konkurence, nedářilo by se podnikateli při zlepšování měny, protože by všeobecně ceny klesaly a nemohl by dobře za vyšší ceny dřívější svého zboží odbyti. Je to ostatně dávno již známá věc, že podnikům, kterým-koli se nedobře daří, když ceny klesají a že naopak silně ziskávají, když ceny stoupají. Při stoupající měně však ceny všeho zboží musí klesati — jedny ovšem méně, druhé více a tedy pro podnikatele tento stav klesajících cen je zajisté velmi nepříznivý. Podniky následkem toho při stoupající měně spíše pozbývají hodnoty a jistě ve své hodnotě nestoupají.

Jestliže podnikům nezadluženým nedobře se daří při stoupající měně, je podnikům zadluženým nebo pracujícím s úvěrem stoupaní měny hrozně osudným. Často znamená zlepšování měny úplnou zkázu a ztroskotání takového podniku, zvláště kdyby se zároveň jim ještě ukládala veliká daň ze jmění a daně té užilo k zvyšování hodnoty peněz. To je přímým vymáháním daně, a by se jí použilo na vlastní jich záhubu, jak se snadno pochopitelným a jednoduchým počtem ukáže:

Jistý podnik má ceny na př. 1,000.000 K, ale má celkem úvěru 600.000 K. Čisté jmění jest tedy 400.000 K, které při běžné ceně koruny = 0.20 frs., bylo by rovno

400.000 po 0.20 frs. = 80.000 frs. ve zlatě.

Podnik ovšem při kolísání měny nemění své hodnoty stejnoměrně s cenou. Lze podle dřívějšího výkladu předpokládati, že při stoupající měně (při klesajících cenách odbytových) podnik spíše utrpí na své výnosnosti a že tedy cena jeho spíše by klesala než stoupala. Předpokládejme však (pravděpodobně málo příznivý případ, že by cena podniku se přece udržovala stejnou v ustálené měně, tedy že by cena jeho byla po jistou dobu 1,000.000 K po 0.20 frs. = 200.000 frs. ve zlatě. Nyní podnik bude zda-

něn a musí daň z majetku mu vyměřenou zaplatit najednou, jak to napřed již ohlásil ministr financí. Předpokládejme ještě, že podnikatelům bude vyměřena menší daň nežli majitelům jmění movitého — což arci není jisté — že by tedy na př. podnikateli ze 400.000 K čistého jmění se vyměřila daň jen 25%, kdežto věřiteli ze stejně vysokého jmění snad 40% daně z majetku. Tedy by podnikatel platil daň 100.000 K, kdežto věřitel by ze 400.000 K pohledávky platil 160.000 K.

Podnikatel, který už má na svém podniku 1.000.000 K (= 200.000 frs.) úvěru 600.000 K, nebude moci daň 100.000 K hotově zaplatit. Musí tedy úvěr zvýšit na 700.000 K. Dejme tomu, že se mu to snadně podaří, a že bude ze všeho toho úvěru platit pouze 3% půlletních úroků. Jestliže pak následkem odkolkování bankovek a následkem toho, že daně z majetku bude použito ke zlepšování měny, by stoupla koruna za půl roku v ceně jen 10 centimes, tedy že by 1 K = 0.30 frs., bude situace podnikatelova asi taková:

Jeho podnik své hodnoty nezměnil, má stále cenu 200.000 frs. ve zlatě. Ale jeho dluhy vzrostly o 3%ní úrok na 721.000 K, které podle stavu měny budou mít cenu 721.000 K po 0.30 frs. = 216.300 frs. Podnikatel najednou se stal pasivním a insolventním následkem toho, že jeho dluhy stouply v ceně, když se měna zlepšila.

Proti tomu kapitalista, jenž by měl pohledávku 400.000 K, z které by mu vyměřena byla daň mnohem vyšší nežli podnikateli, na př. 40% a kterému by po zdanění 40%ním zbylo jen 240.000 K, (kdežto podnikateli zbylo 1.000.000 — 700.000 = 300.000 K), měl by po půl létě s úroky 2%ními 244.800 K. Těchto 244.800 K by však mělo ceny 244.800 K po 0.30 frs. = 73.440 frs. ve zlatě. Tato hodnota byla by jen o 8.2% menší nežli původní jmění kapitalistovo před zdaněním. Kdyby koruna nabyla ceny 0.33 frs., tedy kdyby stoupla o 13 centimes, měl by kapitalista již stejné jmění jako před zdaněním, protože se měna zdaněním zlepšila, za to podnikatel by už dávno musil ohlásiti nemožnost placení a byl by v konkursu.

Tak zlepšování měny vyvlastňuje ponenáhlu podnikatele ve prospěch věřitelů a kapitalistů, kteří nic nepodnikají a zároveň ruinjuje finance státu, který si své dluhy ve znehodnocené měně uměle zvyšuje, aby stále nabývaly vyšší hodnoty a více tížily všechny poplatníky. Zároveň se tím dává všem kapitalistům zvláštní premie, aby nic nepodnikali. Kapitalista (věřitel, majitel hotovostí, vkladatel bank atd.), může zaháletí a nečinně čekati, až jeho kapitál stále nabude zlepšenou měnou vyšší hodnoty, kdežto kdyby něco podnikal, vydává se nebezpečí, že právě sroupaním měny jeho podnikání ztroskotá neb aspoň bude nanejvýš pochybným.